

Много ствари је занимљиво у вези банкротства Џенерал Моторса (у даљем тексту GM), а о којима се мало или нимало не говори у медијима. Овим текстом покушаћу да осветлим само неке од њих.

Само банкротство по својој структури следи уобичајену шему реструктурирања било које фирме: организационим променама се одвајају профитабилни делови GM од непрофитабилних, повериоци се намирују продајом непрофитабилних делова или конверзијом својих потраживања у капитал профитабилног дела GM, у делу који наставља живот смањују се трошкови.

Оно што је занимљиво је да држава докапитализује GM са 30 милијарди долара, јер се на тај начин добија капитал за додатно намирање поверилаца и обезбеђује обртни капитал за текуће пословање, а за узврат САД стиче око 60% власништва у новом GM (оном који наставља живот као GM). Прокламовани циљ је да се убудуће развој заснива на аутомобилима који ће бити „енергетски ефикасни“. Читај – хибриди (аутомобили који користе струју као додатни извор енергије).

Треба одмах рећи да је ових 30 милијарди додатно улагање државе, која је већ у претходних пола године потрошила око 20 милијарди на GM, неуспешно покушавајући да га спасе од банкротства. Дакле, укупно 50 милијарди за GM. Чист протекционизам. А на скуповима 20 најразвијенијих земаља се сви залажу и обећавају да неће бити протекционизма, зато што би то само продубило кризу. Оно што се не може рећи јавно, је сте да је основни циљ кризу превалити на друге, а тек потом, ако се баш мора, приступити структурним променама сопственог система.

САД не желе да управљају у GM на основу већинског власништва. Све кључне одлуке доносиће менаџмент самостално. Обама је то саопштио на конференцији за новинаре и отишао, без могућности да се постави било које питање. А једно од многих могућих питања је једноставно: зашто је добро да менаџмент буде ван контроле већинског власника? Или обрнуто, шта је лепше за менаџмент него да има већинског власника који хоће да се не пита за стратешке одлуке. Да је тај менаџмент имао квалитет не би ни довео фирму до банкротства. Суштински, менаџмент није под контролом акционара када је тај број превелики и то је једно од горућих структурних питања савремене тржишне

економије (тема је опширна и без одговора, само напомињем да се може побољшати контролни механизам, али да ће се увек на крају показати да ако руководећи кадар у друштву нема осећај сопствене моралне одговорности за развој тог истог друштва, решења просто нема). Управо је права прилика да се искористи већинско власништво једног акционара за успостављање стварне одговорности менаџмента. Пошто би то већ превише личило на социјализам, одмах се одсуству контроле управљања додаје да ће САД искористити прву прилику да прода свој удео и изађе из власништва GM.

Циљ је, дакле, да се смањи зависност од произвођача нафте (постане конкурентан, смањи и загађење итд.) тако што ће аутомобили битно смањити потрошњу горива. САД, међутим, не поседују технологију производње батерија за хибридне аутомобиле. Опет су зависни, али сада од произвођача батерија. На њихову срећу, најбољи и највећи произвођач батерија је у Јужној Кореји. Они су одмах обећали да ће отворити фабрику у САД. За нас је бескрајно занимљиво да на овом месту застанемо и размислимо: Јужна Кореја има технологију коју нема САД. Замислите рецимо 1960. годину. Где је била технолошки (и у сваком другом смислу) Јужна Кореја, а где САД? И погледајте данас. Како се то догодило? Одговор је запањујуће једноставан: Јужна Кореја је континуирано имала политичко руководство које је као основни стратешки правац развоја одредило образовање, науку и истраживање као срце научних напора. САД су кренуле тим путем, па онда ушле у вртлог наизменичних деценијских исправних и погрешних одлука. За нас у Србији је важно да схватимо да Јужна Кореја није имала ништа. Само људе и паметно политичко руководство.

Дан након отварања стечаја GM је Кинезима продао Хамера као бренд који прави огромне губитке. Већ сам писао о томе да ће СААБ, такође у власништву GM, ако буде прилике, сигурно хтети да купе Кинези. Та трансакција је још у току и Кинези су, преко друге фирме, исказали заинтересованост и за СААБ. Зашто Хамер? Зато што куповином Хамера Кинези купују огромно технолошко знање. Није само реч о томе да њихов БНП расте док БНП САД пада, па да због тога долази до наглог приближавања Кинеза Америци. Много је значајније што ће Кинези искористити кризу да веома убрзају стицање технолошких знања која их реално приближавају најразвијенијим земљама света. И то куповином тог знања које им у нормалним условима никада не би било понуђено на продају. Сигурно је добро дошло то што њима самима за њихова пространства, пустиње, за потребе војске и сва доставна возила, ватрогасна, медицинска, итд, Хамер добро дође. Он ће, по знатно нижој цени, сигурно имати огроман пласман на кинеском тржишту. Али Хамер би Кинези купили и да није економски непосредно исплатив, због потребе да нагло подигну ниво сопственог знања и на тај начин обезбеде позицију надолазеће економске суперсиле.

Да ли САД то могу некако да избегну? Не могу. Кина је појединачно највећи поверилац

САД. У тренутку писања овог текста, 787 милијарди долара америчког дуга је у власништву Кине. Још важније од тога Кина, из угла САД, мора да настави да купује америчке обвезнице. Ако то изостане, као што је у претходних 10 дана био случај, онда ће порастати камата на обвезнице (да би се привукли други инвеститори), а то значи да ће порастати камата на кредите привреди и грађанима САД. То даље значи да ће цела монетарно-финансијска операција која је као кључни циљ поставила јефтин новац за опоравак привреде, пропасти. Мала дигресија: инвеститори виде повећан ризик у чињеници да је буџетски дефицит САД за текућу годину (њихова буџетска година је до 30. септембра) око 1.750 милијарди долара. Око 13% БНП. Много више од финансијских инјекција које са пумпају у привреду. Претходно су САД имале буџетски дефицит од 13% 1942. године. Укратко, наставља се расипање. Да би тај повећани ризик био прихватљив за инвеститоре, мора се ризик „покрити“ каматом. Када инвеститор може лепо да заради на најсигурнијој трансакцији где је дужник САД, онда сви други који желе новац морају да прихвате већу камату. И тако новац постаје прескуп. Односи Кине и САД се морају решавати партнерски. И то тако што ће Кина одлучивати колико хоће да затегне ствари. Сигурно не до пуцања, али да ће из ове ситуације изаћи богатији то је извесно.

На крају, GM је избачн са берзе. Његове акције не чине више корпу акција DOW индекса. То смо и ми радили седамдесетих година прошлог века са Сартидом. Негативни биланси Сартида су се водили одвојено и нису се приказивали у збирним извештајима за целу привреду. Зашто САД играју ту игру заваривања? Зато што је психологија кључна ствар на берзи. Оптимизам прикупља више новца него било које техничко унапређење. Кључ успеха је у томе како користиш оптимизам. Ако се понашамо као да је све то реално и да ништа ни не треба битно мењати, онда је слом неизбежан. Ако оптимизам користиш као купљено време за структурне промене, онда све има смисла.

Оно што видимо је да САД, за сада, успешно купују време и да најављују структурне промене. Отприлике ће за њих 2011. година бити одлучујућа. Или ће реформе почети да дају резултате и могућност почетка смањења дуга, или ће упасти у још дубљу кризу. Време до 2011. године биће обележено страховитим отпорима најављеним променама, пре свега у здравству. После говора Обаме у Киару, где је између редова рекао да САД неће ратовати ни за Израел ни против Ирака, о отпорима из војно-индустријског комплекса да и не говорим.

За нас су, мислим, најважније две поуке GM-а: нема готових одговора у било ком идеолошком или научном концепту и решења се морају тражити од случаја до случаја и друго, показује се да је једина константа развоја свих и компанија и земаља континуирано улагање у знање.